ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Касби тумани

2024 йил 2 май

Касби судьяси Ғ.Р.Игамов туманлараро иқтисодий судининг М.Мухаммадиевнинг раислигида, судья ёрдамчиси котиблигида. Қашқадарё вилоят фермер, дехқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши даъвогар "ТУРДИЕВ РАХМИДДИН" фермер хўжалиги манфаатини кўзлаб, жавобгар "INDORAMA AGRO" МЧЖ шаклидаги хорижий корхонаси хисобидан 470 190 000 сўм асосий қарз, 235 095 000 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича иктисодий ишни жавобгар вакили асосида) (ишончнома иштирокида, Касби С.Исомов, туманлараро иқтисодий суди биносида очиқ суд мажлисида кўриб чикиб. қуйидагиларни

аниқлади:

Қашқадарё вилоят фермер, деҳқон хужаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши (бундан кейин матнда кенгаш деб юритилади) даъвогар "ТУРДИЕВ РАХМИДДИН" фермер хужалиги (бундан кейин матнда даъвогар деб юритилади) манфаатини кузлаб, жавобгар "INDORAMA AGRO" МЧЖ шаклидаги хорижий корхонаси (бундан кейин матнда жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 470 190 000 сум асосий қарз, 235 095 000 сум пеня ундиришни сураган.

Аввалги суд мажлисида иштирок этган кенгаш вакили тарафлар ўртасида тузилган 2022 йил 06 сентябрдаги W2542-сонли шартномага асосан 156 730 кг буғдой махсулотлари етказиб берилгани, даъвогарнинг бугунги кундаги ҳаҳдорлиги 470 190 000 сўмни ташкил ҳилиши ҳаҳида тушунтириш бериб, даъво талабларини ҳаноатлантириб беришни сўраган.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили даъво талаблари асоссиз эканлиги, даъво талабларини рад этишни сўради.

Суд ишда иштирок этувчи шахслар вакилларининг тушунтиришларини эшитиб, иш ҳужжатлари ўрганиб чиқиб, тўпланган далилларга ҳуқуқий баҳо бериб, қуйидагиларга асосан даъво талабларини қаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (бундан кейин матнда ФК деб юритилади)нинг 234-моддасида, мажбурият – фуқаролик ҳуқуқий муносабати бўлиб, унга асосан бир шахс (қарздор) бошқа шахс (кредитор) фойдасига муайян ҳаракатни амалга оширишга, чунончи: мол-мулкни топшириш, ишни бажариш, хизматлар кўрсатиш, пул тўлаш ва ҳоказо ёки муайян ҳараатдан ўзини сақлашга мажбур бўлади, кредитор эса – қарздордан ўзининг мажбуриятларини бажаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлади. Мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқиши белгиланган.

ФКнинг 236-моддасида мажбурият мажбурият шартларига мувофиқ, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса — иш

муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Ушбу кодекснинг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада такдирда бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради; 465-моддасига мувофик, контрактация шартномасига мувофик кишлок хужалиги махсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги махсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид қиладиган шахсга – тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг хақини муайян бахода тўлаш шартлашилган муддатда (тўлаб (шиалд мажбуриятини олади.

Иш ҳужжатлари ва суд муҳокамаси давомида аниҳланган ҳолатлардан маълум бўлишича, тарафлар ўртасида 2022 йил 06 сентябрда бошоҳли донни харид ҳилиш бўйича W2542-сонли фючерс шартномаси тузилган бўлиб, мазкур шартнома шартларига кўра "Хўжалик" (даъвогар) "Харидор" (жавобгар)га 2023 йил ҳосилидан 150 тонна дон маҳсулотни топшириш мажбуриятини, "Харидор" эса "Хўжалик"ни ушбу шартномада белгиланган тартибда етиштирилган маҳсулотни ҳабул ҳилиб олиш ва унинг ҳаҳини тўлаш мажбуриятини олган.

Даъво аризада маълум қилинишича, тарафлар ўртасида тузилган 2022 йил 06 сентябрда W2542-сонли шартномага асосан етказиб берилган 156 730 кг буғдой маҳсулотлари учун 470 190 000 сўмни ташкил қилиши сабабли, ушбу 470 190 000 сўм асосий қарзни ундириб беришни сўраган.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан кейин матнда – ИПК деб юритилади)нинг 68-моддасига кўра ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак.

Суд муҳокамасида аниқланишича, даъвогар томонидан шартномага асосан 2023 йилдаги электрон ҳисоб-фактура асосида етказиб берилган 156 730 кг, қиймати 470 190 000 сўмлик буғдой маҳсулотлари учун, жавобгар даъвогарни 55 501 330 сўмлик пул маблағи ва 651 068 635 сўм маҳсулот кўринишида, жами 706 576 965 сўм молиялаштирган. Ушбу ҳолат электрон ҳисоб-фактуралар ва тўлов ҳужжатлари билан тасдиқланади.

Бундан келиб чиқадики, даъво талаби бўйича жавобгарни даъвогар олдида қарздорлиги мавжуд эмас. Шу сабабли, суд даъво талабини асоссиз деб ҳисоблаб, уни ҳаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

Шунингдек, даъво талабида 235 095 000 сўм пеня ундириб беришни сўраган.

Суд, даъво талабида ундирилиши сўралган қарздорлик қаноатлантириш рад этилганлиги сабабли, сўралган пеня ҳам асоссиз деб баҳолаб, пеняни ҳаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

ИПКнинг 72-моддасига кўра, қонунчиликка мувофиқ муайян далиллар билан тасдиқланиши керак бўлган иш холатлари бошқа далиллар билан тасдиқланиши мумкин эмас.

Ушбу кодекснинг 74-моддасига мувофиқ суд далилларга ишнинг барча ҳолатларини жамлаб, уларни суд мажлисида қонунга амал қилган

ҳолда ҳар томонлама, тўлиқ ва холис кўриб чиқишга асосланган ўз ички ишончи бўйича баҳо беради. Ҳар бир далил ишга алоқадорлиги, мақбуллиги ва ишончлилиги нуқтаи назаридан, далилларнинг йиғиндиси эса, етарлилиги нуқтаи назаридан баҳоланиши лозим. Агар текшириш натижасида далилнинг ҳаҳиҳатга тўғри келиши аниҳланса, у ишончли деб тан олинади.

ИПКнинг 118-моддасига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 октябрдаги "Фермер, деҳқон хужаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш буйича ташкилий чора-тадбирлар тутрисида"ги ПҚ-3318-сонли қарорининг 3-бандида фермер, деҳқон хужаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кузлаб судга давлат божи туламасдан даъво аризалари, давлат ва хужалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этиш. Бунда даъво аризасини ҳаноатлантириш рад этилганда манфаати кузлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хужаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмайди деб курсатилган.

Юқорида баён этилганлардан келиб чиқиб, суд даъво талабларини қаноатлантиришни рад этишни, олдиндан тўланган 34.000 сўм почта ҳаражатини даъвогар зиммасида қолдиришни, даъво талаби бўйича даъвогар давлат божи тўлашдан озод этилганлигини инобатга олишни лозим топди.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 72, 74, 118, 176-179, 186, 192-моддаларини қўллаб, суд

қарор қилди:

Даъво талабларини қаноатлантириш рад этилсин.

Олдиндан тўланган 34.000 сўм почта харажати даъвогар зиммасида қолдирилсин.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози томон бир ой муддатда апелляция тартибида шикоят бериши (протест келтириши) мумкин.

Судья Ғ.Р.Игамов

